

Sedlák
Petr Chelčický,
praotec „českých bratrů“.

Heslo : »De mortuis nil, nisi —
t. j. »O mrtvých ničeho, leč —

Napsal a v »historickém kroužku«
přednesl

Th. Dr. Karel Lev Řehák.

Cena 24 h.

V PRAZE 1907.
Tiskem a nákladem družstva Vlast

Ku sepsání použito bylo těchto spisů :

1. *Dějiny národa českého*. Frant. Palacký. IV. díl. Praha 1895.
 2. *Všeobecný církevní dějepis*. Dr. František Kryštůfek. Praha. Dědictví sv. Prokopa 1892. díl III.
 3. *Protestantství v Čechách* od 1517—1620. Dr. Fr. Kryštůfek. Dědictví sv. Prokopa 1906.
 4. *Die Kirchengeschichte Böhmens*, II. Band. Anton Frind. Prag 1866.
 5. *Pisemnictví české*. Václ. Flaišhans. Praha 1901.
 6. *České Postilly*. Hynek Hrubý. Praha 1901.
 7. *Petra Chelčického spisy*, jež posoudil Dr. Ant. Lenz 1880.
-

Úvod z historie.

Chceme-li poznati Petra Cbelčického, jakým dle pravdy byl, a oceniti jeho snahy i skutky, jak ony po právu zasluhují, musíme myslí své obrátiti zpět k dějinám, jež skoro pět století před námi se rozvinuly; i k poměrům, v kterých Chelčický vyrostl, a jež tedy i na jeho působení přemocný vliv měly.

Třeba vrátiti se v myslí zejména až k mistru Janu Husovi. J. Hus horuje z prvu jen proti některým nepořádkům, jež se byly za dob jeho do *vlády* církevní skutečně vmísily, uveden byl bludy Jana Wiklefa, z Anglie do Čech zavlečenými, na bezcestí na poli *věrouky* církevní.

Jan Viklef prohrav totiž rozepři svou s mnichy i u svého arcibiskupa i u stolice apoštolské, zanevřel pak na celé zřízení církevní, zejména i na všechny mnichy. I počal ze msty vše napořád tupiti, a i Církvi odporná učení tvrdošíjně hlásati. Jan Hus stal se ale jeho věrným napodobitelem, a hlásal jako on, že:

a) Církev, ač sestává z viditelných věcí, přece jen jest neviditelná, a skládá se

prý jen z takových členů, které byl Bůh napřed ku spasení určil; že

b) hlavou Církve jest toliko Kristus Pán, ne ale i viditelný náměstek jeho a dědic sv. Petra, ježto prý důstojnost papežská jen od císařů byla zavedena; že

c) kdo jest v hříchu smrtelném, ztratil veškerou moc, kterou měl jako papež, nebo král, biskup nebo vladař; že

d) kněz i klatbou stížený, musí kázati, přese všechny záповědi církevní; a podobné bludy.

Hus získal si pro své vlastenčení, pro svou pěknou mluvu a pro své neohrožené horování mnoho i mocných příznivců, které pak do svých bludů za sebou zatáhnouti dovedl. A pochvalou svých přátel a láskou lidu jsa oblouzen, „lehce zapomněl, že i pokora a poslušnost jsou ctnosti křesťanské,“ jak o něm píše dějepisec Palacký. I zprotivil se vrchnostem svým; začal souboj se svým arcibiskupem, jehož tím utrápil; a pohrdl posléze i papežem i celým sněmem církevním, jen aby se ku svým bludům přiznati, a sebe před příznivci svými zahanbiti nemusel; až konečně i ústně i písemně osvědčil, že odchýlných, nových učení svých odvolati — již nemůže a ani *nechce!* Načež po více výsleších a marných pobídkách, aby se bludů svých zřekl a jich odvolal, bylo konečně dne 6. července r. 1415 učení Husovo slavně za bludné prohlášeno, a on

sám byl uznán za nenapravitelného kacíře, čili svévolného kaziče pravého učení Páně.

Zákony světské tehdy platné, tak zvaný „Schwabens- a Sachsenspiegel“ vydaný již r. 1220 od císaře Fridricha II., nepřítel papežů, prohlašovaly ale každého zlovolného kaziče víry, a strůjce náboženských rozbrojů zároveň i zarušitele pokoje a míru mezi státními občany vůbec, a stanovily jim smrt upálením. Poněvadž Hus i ze svých řečí i ze svých spisů byl jakožto nenapravitelný buřič u víře od nejvyšší moci v Církvi usvědčen a skutečně odsouzen: propadl zároveň i těmto trestům státním, a byl na něm tedy, *ne od Církve*, ale od moci císařské ortel upálením vykonán, a sice téhož dne 6. července 1415.

2. Odsouzením a upálením Jana Husa bouře, v Čechách jím vzbuzené, nikterak neutichly, ale oheň vzpoury jen tím více vzplanul! Stoupenci Husovi totiž tvrdili, že upálením Jana Husa stala se potupa i celému českému národu: a proto povstali proti vládě i církevní i královské.

I utvořily se v zemi záhy dva tábory sobě nepřátelské, z nichž v jednom stáli katolíci, Církvi Páně věrní; v druhém odbojní přívrženci Husovi, čili husité. Tak dán jest podnět ku hrozným oněm válkám husitským, jež nesčíslných běd na naši ubohou vlast přivedly.

Mnozí bláhoví lidé nazývají války ty „největším rozmachem národa českoslo-

v a n s k é h o“. Avšak doznati třeba, že nekaždý rozmach sil jest již také i na prospěch toho, jenž se rozmachu oddává! Sic jinak musel by také každý rozmach šilence nazýván býti užitečným! My ale víme, že člověk šílený, rozumu zbavený, podává sice mnohdy neobyčejných důkazů, kam až síly své napnouti může; avšak pak z pravidla nastává v něm reakce čili působení zpáteční, jež svědectví vydává o tom, že blouznivec síly své vyčerpav bez užitku, ne-li na úplnou svou zkázu! A podobně se to má i s tím rozmachem husitským, v němž sice lid český ve svém blouznění podal ovšem důkazů velikého napjetí sil; ale posléze síly své vyčerpav, stal se nestatečným, více porobeným, nežli kdy dříve, rozeštvaným, rozrušeným, ožebračeným tělesně i duševně!

Tehdy zajisté stolec arcibiskupský v Praze byl podvrácen, trůn královský podlomen, blahý pokoj v zemi zničen. Jen Bůh sám ví, mnoho-li tehdy nevinné krve české bylo prolito, mnoho-li hořkých slz po tvářích českých skanulo, mnoho-li vzdechů z hrudí českých vyšlo! A to vše pro umíněnost, ctižádostivost, neposlušnost, slávomam jediného člověka — Jana Husa!

3. Stoupenci pak Husovi, husité, jednoty u víře katolické jednou se odřeknuvše, počali se záhy rozpadati ve strany. Mírnější z nich, kteří od katolické víry se mnoho neuchylovali, toliko že pod obojí způsobou těla Páně přijímati, chtěli, slouli proto „kališníci“ čili „podo bojí“, nebo latinským slovem „utrakvisté“.

Jinou, čili divokou stranu husitů tvořili táboři čili táborité, kteří mnohé články víry katolické vůbec zavrhlí anebo přeměnili. Jméno své měli od nedobytného sídla svého města Táboru, jež si byli vybudovali na místě starého města Hradiště nad Lužnicí, kde byl Hus lidu kázával, a jej proti vrchnostem duchovním i světským štal.

Později povstali ještě jiní odštěpenci, jako příkladně orebité v Králové-Hradecku a v jiho-východních Čechách a d a m í t é čili n a h á č i, také m i k u l á š e n c i nazvaní, poněvadž náčelníkem jich byl divoký sedlák M i k u l á š z Vlasenic. Tito zbloudilci odřekli se již nejen všeho křesťanství, ale i všeho náboženství vůbec, nazí chodili, a hrozných hanebností se dopouštěli, tak že pak i sám Žižka divochy ty mečem i ohněm hubil.

4. Když se konečně mírnější kališníci čili pražané ustavičnými boji unavili, zatoužili po blahém míru, a dali se za tou příčinou do vyjednávání s Církví, na sněmu v Basileji ve Švýcarech shromážděnou, o připojení. Avšak výstřední táboři, a to jednota tak zvaných sirotek, jež se byla po smrti Žižkově sestoupila, nechtěli o smíření s Církví ani slyšeti, a přáli si dále bojovati. I nastal poslední boj mezi katolíky a s nimi spojenými kališníky, a mezi tábority a sirotky, v němž dne 30. května 1434 divocí oni nespokojenci u Lipan blíže Kourími byli konečně na hlavu poraženi, a ukrutné války husitské se tak skončily.

Avšak ani potom ještě nechtěli táborité od svého krvavého díla ustáti. Zbytky jich soustřeďovaly se v pevném svém městě Táboru. Teprve r. 1452 Jiří z Poděbrad Táboru dobyl, a náčelníky vzpour do žaláře uvrhl. Ostatní nespokojenci rozptýlili se pak po celém území koruny české a zakládali rozličné náboženské sekty, jichž kazatelé se čím dále tím více netoliko od učení katolíků, ale i od učení kališníků odchýlili.

5. Mezi těmito nespokojenci s vírou katolickou a s vládou zemskou vynikal zejména *Petr Chelčický*, jenž náhledy a zásady své četnými spisy rozšiřoval, a tak ku dalšímu, osudnému kvašení ve vlasti naší podnět dával.

Tomuto muži dostávalo se ondy, a dostává se na mnoze až posud mnoho, ale nezasloužené chvály. Ba chystají se prý v nejbližší době na počest jeho i zvláštní nákladné slavnosti, bez jakých ten náš stále poštvivaný lid snad ani býti nemůže, až by se do posledního vydal, a odpůrcům svým ve všech jiných věcech přednost ponechal!

Proto uvážíme o tomto neobyčejném muži, abychom seznali, jak se jest nám k němu dle spravedlnosti zachovati.

I. Petra Chelčického nástin života.

1. O místě, dnu a roku narození Petra Chelčického nelze dle ujišťování dějepisce Františka Palackého ničeho bezpečného povědět,

poněvadž souvěkých pamětí o něm se nedochovalo, a on sám ve svých spisech o tom zmínky nečiní! Tolik se ale přece ví, že narodil se kolem r. 1390; že nenabyl valného vzdělání; že pobyl v mládí po krátký čas na vysokých školách pražských, kde ale žádného stupně nedosáhl, poněvadž neměl ani dostatečné znalosti latiny, v které se tehdy všechny přednášky děly. Nenabyl také žádného úřadu ani duchovního ani světského.

Asi r. 1410 seznámil se s Janem Husem. Později mával i prudké hádky s předními bohoslovci oné doby. V těch i samého Husa obvinil, že prý otráven jest (dle slov Zjevení sv. Jana) „vínem veliké nevěstky, jímž ona opojila všechny národy tak, že v traveninách jejich prý bloudí všichni;“ a proto prý i on jest pro boje, ač Bůh neodvolal svých zákazů: „Nezabiješ! Nepokradeš!“ I vyčítá také Husovi, že „sám od sebe připravuje se k mučennictví (prý) na základu širokého učení v doktorích!“

V letech 1419 a 1420 byl Chelčický svědkem bouřlivých událostí v Praze.

R. 1419 vytýkal mistru Jakoubkovi, že universita přes zákaz Písma svatého válku schvaluje. A po bitvě na Pankraci u Vyšehradu, dne 1. listopadu r. 1420 svedené, obvinil mistry, že oni jsou vlastními původci tohoto krve prolítí!

Jakoubkovi ale, jenž ani pak nechtěl bitvy té odsuzovati, an by prý tak pohaněn byl stav rytířský, že se v boj pustil, Chelčický výčitky činil

těmito slovy: „Na každého by jsi se osupil, kdož by v pátek snědl sviní jelito; a teď nemůžeš si z vylití krve člověčí svědomí činiti? Kdo jest ti svědomí vzal?“

2. Rozhořčen válečnými ryky v Praze, jimž ovšem nikterak zabrániti nemohl, a žehraje na husitské „zabiječe“, šťvané vášnivcem Janem Želivským, a vedené chladným a přísným Janem Žižkou, jenž jinak nežli on smýšlející jakožto „kacíře“ ohněm i mečem hubil, zřekl se Chelčický přebývání v hlavním městě království. I odebral se do soukromí, a žil pak tiše v nepatrné vsi Chelčicích u Vodňan, odkud i jméno své „Chelčický“ má.

V Chelčicích bývalo sídlo vladyků Hrůzů z Chelčic. Byl-li snad Petr jedním z jich potomků, nelze pověděti. Toliko jest známo, že Petr Chelčický pánem vsi Chelčic nebyl, ale také že nebyl poddaným jejím. Nejspíše byl tam svobodným sedlákem čili hospodářem, více méně zámožným, jinak zemanem neboli dědinníkem.

Tam osnoval své plány o království Božím na zemi: odtud s urputností potíral všechny bojovné snahy tehdejších husitů, hádaje se s tábority, zejména s jich knězem Lukášem ve Vodňanech, a s jich „biskupem“ Mikulášem v Táboru.

Přel se s nimi hlavně o tom, zdali nejsvětější Svátost jest pouhou památkou na poslední večeři Páně, jak učili táboriti; anebo zdali jen při přijímání přítomny jsou v chlebu a ve víně tělo a krev Páně, jak hlásal Jan Viklef; anebo zdali

při mši svaté proměňují se podstaty chleba a vína v pravé tělo a v pravou krev Páně, jak učí Církev katolická. V hádkách těch hájil Chelčický ostře i jasně stanovisko Viklefovo i pozdějších protestantů.

3. Když byl Chelčický patřil na strašné následky patnáctiletého pustošení Čech od husitů, a uvažoval o bídném stavu kralovství po bitvě u Lipan, r. 1434 svedené, jal se myšlenky své vtělovati do svých spisů, aby je mohl podobně jako Jan Hus širšímu obecenstvu oznamovati, a tak se i proslavovati.

Jsa nemajetný, nemohl si Chelčický ovšem zaopatřiti tehdy ještě toliko psaných, a proto i velice drahých knih. Nicméně jest ze spisů jeho patřno, že užíval asi hojně ochotnosti, kterou se tehdy učení Čechové učení chlivým propůjčovali, že jim aspoň výpisy ze vzácných knih starších i novějších, anebo jich překlady opatrovali. Chelčický si zajisté také knihy tak vypůjčoval, a přepisoval, aby z nich chatrné své vědomosti doplňoval.

Také mu asi na prospěch byl anglický mistr Pén (píše se Payne) obyčejně „mistr Engliš“ nazývaný, jenž z Prahy byv vyhnán, r. 1437 po nějaký čas u Chelčického pohostinu byl, a s náhledy svého krajana Jana Viklefa, jehož byl vřelým ctitelem, horlivě ho seznamoval.

Ze spisů Chelčického zajisté jest patřno, že dobře znal nauky i Jana Viklefa; dále i jeho pohledy Jana Husa, jehož i na kázáních v kapli

betlemské v Praze posluchačem býval; dále také učení mistra Matěje z Janova i jiných vynikajících vrstevníků.

Hlavním ale pramenem učení Petra Chelčického bylo, dle udání jeho vlastního, samo Písmo svaté, jež on si ovšem dle svého rozumu vykládal, výkladů ani Církve katolické, ani Otců církevních, ani mužů nejučenějších nepřipouštěje, jako to právě všichni bludaři vždy činili a posud činí! A na svých náhledech pak i neustupně a tvrdošíjně stál přese všechny námitky svých odpůrců. Začež jemu učení protivníci jeho, hledíce ku skrovnému vzdělání jeho, posměšně přezdívali „švec“ anebo „doktor kopyt!“

Přátelé Chelčického tvrdívali, že jemu nešlo prý ani tak o to, aby bylo správně *věřeno*, an prý jednomu každému ponechával o tajemstvích svaté víry věřiti, jak se komu líbí; ale spíše prý měl péči o to, aby *mravy* křesťanů byly dle příkázání Božích spořádány, a pochybené pokáním napravovány.

Avšak jak ihned z rozboru jeho náhledů ukáží, Petr Chelčický předělával ku zpravidlování mravů dle svéhlavy také i články víry, na nichž právě jako na základech mravy člověčenstva se budují; ba zavrhl i zatratil také veškerá ustanovení Církve Páně o službách Božích a o konání pobožností. I činí horlení jeho v tomto směru i hlavní obsah a spolu i známku všech jeho spisů.

Ze spisů Chelčického jsou ale nejčelnější dva, a sice nadepsané: »*Postilla*« a »*Síť víry*«.

II. Petr Chelčický sepsal „*Postillu*“.

1. Husité chtěli prý obroditi církev v duchu pravého křesťanství, na základu evangelia. Ale zmatky, jaké v zemi i v církvi způsobili, a smutné konce, jakých se v bitvě u Lipan do-
dělali, ukázaly, že reformy čili nápravy na základu boření Husova a Viklefova zjednati nelze!

Co se nezdařilo husitům, to chtěl prokázati Petr Chelčický úsilím svým, aby prý dle evangelia zaveden byl všude mír a láska, a přestalo vše násilí.

I pozoruje bystře život lidí, znamenal v něm skoro jen samé stinné stránky, i v životě církevním, i v politickém. Proto vše napořád zavrhuje, co staletí byla vytvořila, a chce vše znova zříditi, prý tak, jak Kristus v evangeliu naznačil. Ale obnova dle něho neměla se státi skrze boje a násilí, v jakých si libovali husité: ale prý skrze lásku, pokoru, trpělivost bez reptání.

Bylo to pěkně řečeno; ale kterak to chtěl Chelčický ve skutek uvést?

Nauky své rozkládá Chelčický hlavně ve své „*Postille*“, čili ve „*Výkladu evangelií nedělních*“.

Postillu tu napsal Chelčický mezi roky 1434 až 1436, tedy v době přímo po bitvě

u Lipan, kterou se patnáctileté válčení i vraždění rozrušených husitů bylo ukončilo.

2. Postilla ta sestává z předmluvy, výkladů a doslovu.

V předmluvě prosí Chelčický Krista Pána o pomoc, aby práce jeho působila k chvále Boží. I doporučí svěcení dne nedělního skrze rozjímání o slovu Božím; ale zároveň nikoliv pln ohlašované lásky, ale pln záští dotýká se, jako Viklef i Hus spochoutkou činili, ihned veškerého katolického duchovenstva vůbec, tvrdě, že „řády slavnými v kostelích zakrývá toliko šeredství svých ohavných životů lakomých, svatokupeckých, smilných a prázdných, v rozkoších vychovávaných . . . , že loví prý jen peníze, a jest nepřítelem Kristovi!“ A poněvadž „výklady evangelia se strany kněží jsou prý jen pokryteckým jednáním“; on Chelčický „s pomocí Boží!“ „chce touto postillou něco vydati, co by prospělo opravdovým milovníkům pravdy!“

Pak následují výklady nedělních evangelií takové, že v nich Chelčický vždy napřed podává stručný výklad čteného, potom větu za větou po svém způsobu probírá, někdy až do omrzení protahuje, pak různých i prasprostých přirovnání užívá, a na život lidský obrací.

V doslovu připomíná znova povinnost ku svěcení nedělí, a doporučí tyto své výklady k získání pokoje(!) s Bohem, zejména nejvíce

takovým lidem, jimž se nedostává kázání od správců duchovních.

3. Na pravdě jest, co chvalořečníci Chelčickému přičítají, že prozrazuje ve svých spisech nemalé duševní nadání; a že sloh jeho jest pevný, rázovitý, jako ulitý.

Avšak za to *řeč jeho výkladů oplývá surovými úsměšky a jizlivým nedůstojným vtipkováním, jímž neušetruje nikoho, ať píše o králi anebo o papeži; o kněžstvu a zřízení církevním anebo o panstvu a poměrech občanských; o bohatcích anebo o chudasech!*

Kteréžto příkré, nespravedlivé a hanlivé posuzování všech stavů vůbec zjednálo Chelčickému mnoho úporných nepřátel.

Chelčický věděl jednomu každému něco surově vytknouti, zcela zapomínaje, že jiní, a mnohdy s větším nežli on právem mohou zase vytýkati jemu! Tvrdil, že má v úmyslu poučovati jiných o pravé lásce(!); a zatím „*ukazoval se sám až příliš prudkým, dlouho hněvivým a mstivým!*“ Tak píše o něm, sám protestant, dějepisec náš Palacký!

4. Pokud týče se *obsahu postilly*, rozvádí v ní Chelčický v mnohých kusech jen od Církve dávno již před ním slavně odsouzené bludy anglického štváče Jana Viklefa a domácího jeho *nášlapníka* Jana Husa. Jen tu a tam přičinil k nim i něco z bludů Valdenských, anebo ze svého vlastního rozumování. I jest Chelčický v postille:

a) proti vši nádheře v oděvu i přebývání, i proti bohatství v Církvi vůbec.

Stále se odvolává jen na Písmo svaté; ale to vykládá si tak, jak jemu samému se zamlouvá, nedbaje výkladů papežů, jež přece Spasitel v osobě prvního z nich, svatého Petra, učinil nejvyššími učiteli v Církvi (Luk. 22., 32.), an na Petrovi vzdělal Církev svou (Mat. 16., 18., 19.), které brány (čili mocnosti) pekelné neměly nikdy přemoci; a an sám s ní slíbil býti po všechny dny až do skonání světa (Mat. 28., 20.), zároveň i s Duchem Svatým, Duchem pravdy (Jan 14., 16., 17.); a které i poslouchati velel tak, jakoby on sám v podobě lidské dále na světě živ jsa, velel (Luk. 10., 16.)!

Jako Viklef a Hus, tak i Chelčický klade začátek úpadku života křesťanského do doby císaře Konstantina, jenž první z císařů víru Kristovu přijal, ji i všude valně rozšiřovati nechal, a tehdejšího viditelného náměstka Kristova a dědice sv. Petra i pozemskými statky obdařil. Chelčický tvrdí, že od té doby náboženství Kristovo jest prý dílem ptáka, totiž vysoko létajícího ďábla; že Církev učiněna jest královstvím i příbytkem ďábla; a církevní služba kněží že prý zakrývá jen hříchy svatokupectví, kacířství, lakoty, klamání, lsti; ale že vše zářiti dává svatostí a spasením!“

A dle toho

b) Chelčický hájí jako Viklef a Hus také ten blud, že Církev Páně nepodobá se roli,

na které roste koukol vedle pšenice až do času žní (Mat. 13., 24.—30.); ale tvrdí, že Církev Páně sestává toliko z těch lidí, kteří od věčnosti od Boha napřed ku spasení jsou vyvoleni; a že jen za ty prý Spasitel u Otce nebeského se přimlouvá; a jen ti že vpravdě slovo Boží slyší!

Chelčický takto uče, důsledně zamítá i křest svatý, v Církvi katolické udílený, jako by skrze něj kdo do Církve vstupoval: ale tvrdí, že skrze křest toliko „vyvolení od Boha se dokonává!“ A kdo pro nebe povolán není, po tom prý voda křestní bez užitku stéká, jako „brzo stéká voda s husy, když ona se koupá ve vodě!“ Tak zajisté vykládá řeč sv. Pavla o starém člověku!

c) Chelčický dále popírá, že by kněží při mši svaté z moci Kristovy, při poslední večeři jim udělené, chléb a víno proměňovali v pravé tělo a v pravou krev Páně, jaké právě tehdy Spasitel měl, když sám chléb a víno v tělo a krev svou proměňoval, a když jim na památku smrti své taktéž konati velel. Chelčický za to hlásá zavržené učení Viklefovo, že toliko při přijímání chleba a vína jsou tělo a krev Páně přítomny, a sice ve chlebě a ve víně, ač prý nehmotně, ježto Spasitel se svým tělem sedí po pravici Boží v nebesích.

Chelčický takto popírá, že se podstata chleba a vína, čili to, co chléb chlebem a víno vínem činí, proměňuje v podstaty těla a

krve Páně; čili že se děje při mši svaté přepodstatnění chleba a vína v tělo a krev Páně, čemu se latinsky říká transsubstantiatio čili česky přepodstatnění. Chelčický učí, že je toliko při přijímání soupodstatnění latinsky consubstantiatio, totiž že tělo a krev Páně jsou v podstatě chleba a vína tajemně přítomny.

Dále také tvrdí, že třeba přijímati pod obojí způsobou, ježto prý Kristus Pán krví svou nevykoupil toliko kněží, kteří pod obojí přijímají, nýbrž i veškeren lid! Kdo však nepatří do počtu vyvolených, tomu prý ani přijímání Svátosti oltářní nic neprospívá!

Chelčický takto uče o nejsvětější Svátosti, sám tvrdí, že tak učí dle vývodů vychvalovaného mistra svého Viklefa. A potírá tak nejen náhledy táboritů, kteří ve chlebu a vínu viděli jen znamení těla a krve Páně; ale drze dotírá i na Církev katolickou pro její učení o přepodstatnění, a vytýká jí učení to jakožto nejhorší blud. tvrdě, že třeba věřit apoštolům, a — „ne tomu mnichu břichatému (!),“ t. j. sv. Tomáši Akvinskému, jenž učení Církve o nejsvětější Svátosti slovy jasnými byl vyložil!

Poněvadž Chelčický nevěří, že by ve velebné Svátosti sám Kristus Pán přítomen byl, také způsobem nejvyšším surovým víře katolíků se posmívá, za modláře je vyhlašuje, a klanění se této Svátosti a průvodům

s ní konaným se rouhá. Tak příkladně ve své zprávě „o tielu Božím“ v kapitole 14. píše: »Neřekl Kristus: Ukazujte mé tělo sběhlým zástupům, jako divokému dobytku!«

d) Chelčický tupí dále svátostní zpověď, tvrdě, že jen sám Bůh může hříchů odpouštět, a nikoliv že nemohou ani jmenem Božím hříchů odpouštět kněží, ač sám Spasitel moci té výslovně apoštolům odevzdal, když po svém z mrtvých vstání na ně dechl a jim řekl: »Přijměte Ducha svatého. Kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim.« (Jan 20., 22., 23.)

Chelčický tupí svátost pokání, tak jako ona k novému hřešení povzbuzo-
právě tak jako by i proto, že jsou lékaři
lidé tím snáze život svůj tělesný hubiti s

Nicméně ale Chelčický doporučí
přece, sice ne svátostní, knězi na místě
činěnou; ale zpověď jakožto přiznávání se
hříchům a — pro poučení. Tvrdí však, že
netřeba takto vyznávati se vůbec knězi, nýbrž že
jeden každý tak činiti může „i jiným věr-
ným lidem“, tedy zajisté třeba i ženám i
dětem!

Chelčický sám opětne doznává, že se mu
dostalo jen málo školského vzdělání; ale proto
přece neostýchá se drze poučovati i papeže i
kardinály, biskupy, faráře a doktory v bohosloví,

a jim všem, ovšem že beze všech důkazů! — vyčítati, že prý slovům Spasitelovým nerozumí, ježto prý slova „hříchy odpouštěli“ neznamenají jiného leč tolik, co odpouštění hříchů ozna-
movati a lidu vůli Boží kázati.«

Zpověď ušní, čili jak Chelčický říká »šep-
tavou«, zavedl prý jen antikrist, totiž papež! Ovšem že Chelčický nikterak neumí pověděti, od
koho? a kdy? tak se stalo? a kterak že si toho
břemena uložiti dali i všichni hříšníci, a kterak že
ku velice namáhavému slyšení zpovědi dali se
pohnouti všichni kněží a biskupové zpovědníci?!

Toto všecko tvrzení má se nevzdělanému
sedlákovi Chelčickému věřiti jen na slovo jeho!
Pro kněze i nejvzdělanější nemá on uznání žád-
ného, leč potupy! Tvrdí, že ani papeži ani bi-
skupové ani faráři zákona Božího sami prý ne-
čítají, a proto ani neznají a jsou — osly! Tak
ve svých výkladech na neděli květnou zajisté píše:
»Nynější kněží i sami oslové sú, líní, straš-
liví zapletající více osly (duchovní) svazky
těžkými!«

A při té své nevědomosti jsou prý bisku-
pové a kněží i kacíři; vedou prý život peský
a nešlechtný; jsou i pokrytci, dávající vy-
zváněti, když se chtějí modliti; i vleci hltaví,
vydírajíce prý na lidu zboží jeho. Do slova dí:
»Nejsou hodni, aby jim kdo svině pásti
poručil, neřku-li duše, krvi Páně dobyté!«

Tak na neděli sedmou po nejsv. Trojici, a
na mnohých jiných místech podobně nesprave-

dlivě kněžstvo tupí, jako činili již i mistři jeho Viklef a Hus!

Chelčický podobně také popírá a potupuje svátosti biřmování a pomazání nemocných, a zlehčuje svátost stavu manželského.

e) Jako Hus dle Viklefa, tak i Chelčický dle obou zavrhuje vše vnější obřadnictví; brojí proti hlučným řečím chrámovým: proti prý »dlouhým a mnohým řvaním rozličných písní mnišských: proti oslavování Boha skrze varhany a píšťaly; proti velikým zvonům, proti odpustkům, postům, poutím, kropáčům, líbání křížů!«

Poutě nazývá Chelčický touláním se po světě, po zemích a krajinách dle zámyslů svatokupců, prý pro obohacení jich.

Pro posty posměchy si činí ze sedláků, že sice v pátek nejedí masa, ale prý »nažerou se smatlek obecných, že jim ledva břicha stačí!« A pány tupí, čeho všeho vzácného si dopřávají v hojnosti na místě pokrmů masitých.

Chelčický haní i slavnější modlitby a zpěvy, řka, že »kněží napsali jsou sobě veliké knihy k dlouhému bublání a domnívají se, že pro svá mnohá bublání a řvaní budou vyslyšáni.« A neknežím vytýká, že prý na místě modlení »v duchu a pravdě« jen »na prázdno ústama klepají!« anebo se modlí za věci, jež jim jsou k zatracení; jako příkladně když prosí za štěstí a zdraví a podobné; anebo za přímlyvy se utíkají »k nejistým svatým a utylým mni-
chům!«

f) Chelčický po svých mistrech Viklefovi a Husovi tupí také uctívání svatých, zejména i Bohorodičky.

Horlí ale také proti prý „zpohanělé“ učenosti na vysokých školách, které přece sám pro své nepatrné vzdělání ani řádně stopovati s to nebyl! I vytyká mistrům jich dekrety; nauku o důsledném myšlení čili logiku; nauku o správném mluvení čili gramatiku, a jiné učené věci!

Metá také učencům v tvář, že prý »všechen lid učený opil se jest lží ďáblovou,« a tak že učenci odvracejí obecný lid od sprostného věření.

A o učených kazatelích s jizlivým posměchem tvrdí: »Čím slavnější kazatel, tím více přibývají mu: plátno, knihy, sádlo v břiše, červeň na lících, a hojnost zbytečného roucha.«

5. Avšak Chelčický nebyl jen prostým odříkavačem potup, nadávek i bludů Viklefových a Husových, ale on užíval také téže svobody, jakou si osobovali tito jeho mistři, a jal se hlásati také učení nová, jimiž se i od Viklefa i od Husa liší. Učeními těmi staví se jednak na stranu táboritů, jednak i proti nim. Přijal totiž za své i některé bludy valdenských.

Tito Valdenští vznikli koncem dvanáctého století v jižní Francii. Zakladatel jich, kupec Petr Valdus z Lyonu, tvrdil, že chce zavést stav v Církvi, jaký prý panoval za dob apoštolských. Ale hlásaje se svými stoupenci chudobu a pro-

stotu mravů, zavrhovali veškeren církevní řád i články věrouky, jež jeho horování odporovati se zdály.

I počal hlásati, že kněží ztrácí svou moc, které vysvěcením byli nabyli, jestliže do hříchů upadli; že Řím jest sídlem »babylonské nevěstky«, o níž mluví Zjevení sv. Jana; papež že má moc toliko od císařů a ne od Syna Božího; a pravou Církev Páně že tvoří jen on se svými spoluvěřci.

Tito blouznivci rozšířili se při počátku 14. století také do Čech, zejména v jižních krajinách, kde také Chelčický se narodil i žil; hlavně ale na statcích Oldřicha z Jindřichova Hradce, jenž se jim ale vší mocí opíral.

Měli prý tu i svou „svatovládu“ v čele s arcibiskupem a sedmi biskupy, z nichž každému poddáno bylo na 300 (!) věřících!

Jsouce pronásledováni. zprvu jen pctajmu a ve skryších se scházeli, pročež i jamníky nazýváni byli. Později ale sesílivše, zdvihli i veřejný boj proti katolíkům; a aby své zásady o apoštolské chudobě uplatnili, počali boháče olupovati a příbytky jim ničiti. Byly to zjevy jako při počátku působení Jana Viklefa, tak i Jana Husa, a potom husitů. A Petr Chelčický osvojil si ku bludům svým také učení těchto bludařů valdenských.

6. Dle toho Chelčický s *Valdenskými*

a) odsuzuje život panstva. u něhož prý panuje jen pycha, lakota a násilnictví. Z pan-

stva „mnozí prý chovají zjevných zlodějů, mordířů a násilníků k násilí (či potlačování) chudých, a jsou knížaty zjevných hříšníků!“

Odsuzuje i měšťany, ježto prý hřeší lakotou a dobýváním zboží, „aby z toho mohli choditi v pěkných, měkkých oděvech, a mohli si stavěti nákladné domy a přibytky.“

Odsuzuje ale i chudých, že někdy „ke zvuku píšťal a húsli se radují a skáčí, po jarmarcích a posvíceních chodí, a krčmy navštěvují.“

b) Chelčický s Valdenskými odsuzuje i veškerou moc duchovní i světskou, ježto prý císařové, králi, knížata kněžím statků udělují, a tito jim za to zase hříchy jejich odpouštějí!

Chelčický hlásá, že spolek Církve se státem jest prý nekřesťanský, jak učili i valdenští i táboři; kdežto Viklef a Hus odpor svůj proti moci církevní stavíce, právě na moc světskou spoléhali!

Jakožto zastance lidu, čili demokrat, souhlasí Chelčický s tábory, a štvě učením, že prý páni dřou chudinu proto, „aby jim stolové sytí nezhyňuli;“ a „lépe prý se chovají ku psům než k chudým; o psi péči mají, ale Lazar chudý nemá přístupu k jejich stolu, proto že — smrděl by jim!“

c) Chelčický mluví také vůbec proti každému násilí, ježto prý náboženství křesťanské jest náboženstvím lásky, a má

stále býti jen „evangeliem“ čili „radostným poselstvím“. A dle tohoto učení zase podobá se až i sv. Františku Serafinskému, jenž podobně hlásá chudobu, tichost, trpělivost a pokoru.

Chelčický z učení tohoto ale dovozuje i to, že pak zavrhuje i války i přísahy i soudy i tresty smrti, a protiví se tak zase zcela táboritům, kteří svou víru šířili násilím a krvavými boji, až po patnáctiletém ukrutném válčení podlehl, jak toho Chelčický svědkem byl.

d) Chelčický konečně zavrhuje i očištěc po smrti, a neočekává spasení pro vlastní nějaké zásluhy, ani se zásluhami Syna Božího a jeho svatých spojené, jak učí Církev katolická; ale velmi pohodlně jediné z milosti Boží, jako později hlásal i odpadlík Martin Luther.

Pohodlným bylo by toto učení jeho ovšem, když by člověk nemusel se v ničem zapírat, ničeho příjemného tělíčku svému odpírat, ničeho nepohodlného konati. Avšak toto učení Chelčického má vadu jen tu, že spasení lidí nezávisí na výkladech Chelčického, anebo na rozumech jemu podobných břídlů učení Páně, nýbrž na vůli samého Spasitele, jenž prohlásil: „*Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám, a vezmi kříž svůj, a následuj mne!*“ (Mat. 10., 38.); a „*Učte se ode mne, neboť jsem tichý (t. j. přemáhám hněv svůj; a jsem) pokorným srdcem*“ (Mat. 11., 29.) Ba domníval-li by se kdo, že již dle vůle Boží dobrým jest, tomu ještě platí slovo

Boží: „Kdo jest spravedlivý, ospravedlniž se ještě! a svatý posvětiž se ještě!“ (Zjev. 22., 11.)

Víra taková, v jakou Chelčický a jeho náslapníci naděje své kladou, jest (bez skutků dle pravé víry) nicotná, mrtvá, marná. Tak hlásá zejména apoštol Páně sv. Jakub ve své epištole mnohými obraty, zvláště v kapitole druhé.

Takovéto jsou tedy náhledy Chelčického o pravém křesťanství a o pravé Církvi Páně v jeho „Postille“. A s těmi soublesí i další jeho nauky, jež on rozvádí v druhém větším spise svém, který pojmenoval „Síť víry“.

III. Petr Chelčický sepsal „Síť víry“.

1. Po postille jest nejdůležitějším spisem Chelčického dílo nadepsané „Síť víry“, jež složil kolem roku 1440.

Spis ten má název svůj od slov svatého Petra, jež týž pronesl po nezdařeném lovu ryb, řka k Božskému Mistru: „Mistře, přes celou noc pracovavše, ničeho jsme nepopadli; ale k tvému slovu rozestru síť!“ (Luk. 5., 5.)

I tvrdí Chelčický, že síť, jež se pak Petrovi trhala pro množství ryb, když ji z vůle Páně byl rozestřel, nyní trhá se prý již od staletí od množství „zatracenců, kacífů i pohoršovatelů“, kteří byli v síť Petrovu vnikli. Hlavně ale prý dvě veliké

velryby, císař a papež, protřhli síť Petrovu tak, že v ní zůstává jen málo opravdových křesťanů!

A k výkladu tomu přidán jest i sprostý obrázek, představující síť Petrovu s vyvolenými, pod níž jest ďábel, jak lapá papeže, císaře, kardinály a jiné uprchlíky ze sítě Petrovy!

2. Síť víry rozděluje Chelčický ve dvě strany, čili ve dva díly.

V dílu prvním, jenž obsahuje 95 kapitol, rozkládá své náhledy o tom, „kudy? a kterak? zavedeny byly ty prý zlořečené pořádky v Církvi?“ Kdo by prý se chtěl nyní až ku základu Církve, jímž jest Kristus Pán, dostati, ten musel by dříve celou spoustu rumu odkliditi.

V díle druhém, jenž obsahuje 51 kapitol, vykládá Chelčický, kterak povstaly a se náramně rozmnožily mnohotvarné jednoty čili „roty“ rozličného učení, jež jsou prý na překážku pravému poznání víry Kristovy, poněvadž jsou založeny na pýše, a tou se i přiodívají!

3. Jako postilla, tak i „síť víry“ oplývá drsnými surovostmi. Chelčický v ní laje císaři, papeži, šlechtě, měšťanům na pořad, jako by jen on a nejvýš ti s ním stejně smýšlející dobrými byli!

Tak mluví hanlivě příkladně o šlechtě: „Někteří kupují si erby ku své cti, jako: (Na štít) bránu, vlčí nebo psí hlavu, neb řebřík,

anebo půl koně, anebo nože, nebo svinské jelito (!) nebo něco k tomu podobného!“

O řeholnicích mluvě dí: „Silní mniši neměli by jako někteří koňové jísti, ježto by mohli snáze dělati, nežli staří sedláci!“

Jed vlit prý byl do Církve za císaře Konstantina při počátku čtvrtého století tím způsobem, že císař udělil Církvi moc světskou, a Církev zase zavedla i utvrdila panování panovníků světských; a tak prý oboje mocnost byla zkažena. A tak prý nyní jednotlivé stavy čili „roty“, jakými jsou šlechta, boháči, měšťané, sedláci, mniši, kněží, žijí proti zákonu Božímu, modlí, postí se, ofěrují dle nařízení vrchnosti duchovní, a se svolením vrchnosti světské: a hned zase vraždí, zabíjejí (ve válkách), opíjejí se, rouhají se (skrže přísahy) na rozkaz moci světské a se svolením vrchnosti duchovní. A tak prý síť Petrova je nyní téměř prázdná!

V dílu prvním v kapitole 95. Chelčický horlí takto: „Po ztracení víry neostává na lidech nic jiného, nežli přestúpení; a přestúpení (hřích) nebude-li opraveno pokáním, tehdy hned v tu odporost sahá meč (na potrestání).... Bůh konečně nenechá nižádných přestúpení bez meče mstivého neb bez jiných pomst... Moc světská (jež by hříchy ~~restati~~ měla) pod věru jest, a přičtena jest víře skrže křivý smysl písem, již antikrist (papež) usnúbil jest ji sobě za choť; a všecka moc jeho proti

Kristovi a proti zvoleným jeho jest skrze tu moc světskú. A již antikrist (papež) zkazil víru skrze tu moc (od moci světské obdrženou!) a nadělal z ní obětí ďáblových. A všecko pohanství ve zlých skutcích zjevně stojí na ní.

4. Chelčický zavrhuje dále v „Síti“ veškeré boje, i za svobodu, vlast i víru, ježto prý jsou všechny pouhým zabíjením a vražděním.

Zavrhuje také veškeré obchody a snahy průmyslové, ježto prý jsou hříchem od počátku. Kořenem zlým jsou prý též veškeré váhy i míry!

Milosti u Chelčického nenalézají ani umění a vědění, ježto prý člověka vyrušují, a uvádějí v zapomenutí zákon Boží. I jsou tedy buď zbytečná anebo docela škodlivá.

Celá lidská vzdělanost zakládá se dle Chelčického jen na pohanství a antikristovi. Veškeré rozdíly mezi lidmi jsou prý dílem ďábla a hříchu: proto mají zavrženy býti.

I prozrazuje Chelčický v takovémto svém horování přímo žhoucí nenávisť k těmto prý „nálezkám lidským“, jež ovšem velmi málo shoduje se s láskou, shovívavostí a trpělivostí, které hlásá; ale sbližuje ho přese všechno jeho horování proti vraždám a násilím přece jen s jednáním divokých táboritů, kteří své bludné, přemrštěné náhledy bližním svým vnucovali ohněm, mečem, palcátem!

Chelčický hlásá *boj proti vši lidské vzdělanosti a proti všemu řádu křesťanskému*. nehlásá ovšem nikterak učení Kristova o povinné spravedlnosti a lásce; ale vštěpuje čtenářům svým toliko bludné i záhubné náhledy své, jež ovšem nikterak nejsou dle toho, aby na základu jich mohl býti obnoven svět!

5. Hlavní základy svých učení složil tedy Chelčický ve své „Postille“ a v „Síti víry“. Později, mezi roky 1450 až 1460 myšlenky své jen dále rozváděl ve zvláštních pojednáních čili „traktátech“, jež tedy jen doplňují anebo dále rozvádějí, co byl již v „Postille“ a „Síti víry“ jakožto svou moudrost naznačil.

Takovými traktáty Chelčického jsou:

„Traktat o antikristu.“

Traktat „O poznání duchů v očistci nejistém.“

„Řeč o základu zákonů lidských.“

„Zpráva o svátostech,“ v které oproti Husovi snižuje počet svátosti se sedmi na čtyry.

„Výklad dvou epistol sv. Jana a začátku jeho evangelia,“ v němž činí veliké množství narážek a jizlivých nájezdů na antikrista, to jest: papeže a stoupence jeho.

Traktat „O šelmě a obrazu jejím“, v němž vykládá Chelčický své rozumy o smyslu 17. kapitoly Zjevení sv. Jana, totiž o odsouzení a zahubení veliké nevěstky, kterou vyrozumívá Církev katolickou.

IV. Některé dodatky z písemnictví Petra Chelčického o Církvi.

Jakého druhu to vychvalované písemnictví Petra Chelčického vůbec bylo, prozrazují již ty některé výroky jeho, kterých jsem byl posud uvedl. Abychom ale seznali celou tu jeho zvilost proti odpůrcům, zejména proti Církvi katolické, uvedu nyní ještě některé dodatky.

1. Tak s mistrem Janem Rokycanou žil Chelčický z prvu v dobrém přátelství, maje ho za stoupence svého. Bylo to tehdy, kdy Rokycana, stav se v Praze nemožným, žil pohostinnu tu někde blíže Kunětické Hory u Králové Hradce, ondy zase jinde u svých přátel v kraji, a i s Chelčickým se seznámil. Bylo to po bitvě u Lipan, mezi roky 1437 až 1448, kdy počali se Pražané ve svém husitství mírniti, a Rokycana se jim proto pro své neustálé štvání proti Církvi katolické byl znechutil. Když však byl r. 1448 Rokycana od svého příznivce, vítězného Jiříka z Poděbrad, zpět do Prahy povolán, a při hlavním chrámu v Týně usazen, odkud byl katolíkům oddaný mistr Papúšek vypuzen; a když Rokycana v přízni králově jinak si počínal, nežli jak Chelčický od něho očekával, an se s mocí světskou srovnal, a za pomoci jí i nejvyšší moci duchovní v království, totiž hodnosti arcibiskupa pražského k sobě přitáhnouti se snažil: tehdy Chelčický docela se od něho odvrátil, a napsal mu takovouto „repliku“.

„List mistru Janovi“ (totiž Rokycanovi),
jednající „o Církvi“. A v tom píše:

„Že má zachován býti *obyčej kostelní, chvály
hodný*? Tomu nerozumiem, který kostel mieníte:
„Cierkev-li římskú, čili kostel kamenný?“

„Jestliže nazýváte kostelem cirkv římskú,
které ona má obyčeje hodné chvály? kteráž
skrze přestúpenie zákona Božího v hanbě
Boha ostavuje, v posměch a v rúhanie
ho podává nejhorším lidem, židóm i po-
hanóm, jsúci sama prokleta, i má obyčeje
chvály hodné? To jen od těch móż chválena býti
ve svých obyčejích, kdo sú synové její, kteří hanbu
a šeredství její zakrývají!“

„Pak-li mieníte kostely kamenné, takéť
málo obyčejów chvály hodných v nich bývá, než
nejviece obyčejów svatokupeckých, a lží
hustých ku svedení lidu, někdy více, nežli
na trhu! Protož pak mistr Jan Hus vypisuje
na prvnie přikázanie mnoho nechvalných obyčejů,
kteří se v kostelích dějí a o jiných ohyzdách...
Protož, máte-li s Viklefem takové šterky a zane-
prázdnění takové k úrazu slepým (za) kostelní
obyčeje chvály hodné, tehdyť jest Hus proti vám
i proti chvále těch obyčejů.“

2. Chelčický nazývá Církev katolickou jen
„nevěstkou babylonskou;“ a dědice svatého
Petra, papeže v Římě důsledně „antikristem“,
od něhož skoro vše zlé na světě pochází.

Tak tvrdí v „Postille“, že křesťané jeho doby nežijí dle zákona, a sice proto, že na ně má zhoubný vliv papež se svým duchovenstvem.

Kněžstvu napořád vyčítá lakotu a ctižádost; nazývá je všechny vůbec „muži roztylími, s velikými břichy, jimž nejde o poselství nebeské, ale jen o vlastní blahobyť; a kteří prý „hledají kostel sobě zavěsiti jako vymeno krávy (!!) . . . aby z něho dojili!“

Všecka sláva kněžstva »smrdí prý tobolekou a lakomstvím svatokupeckým.“

Papež sám jest prý antikrist, náměstek ďáblův na římské stolici, který se tam nad samého Boha vynáší a za opasek zlata určuje jednomu: »Ty budeš biskupem! jinému: ty budeš opatem, ty kanovníkem, a třeba s lotrem, i čím chceš!«

A ten papež prý »má na pomoc všechny klášterské roty, všechny kolleje mistrů . . . a ti všichni jedním duchem prý proti pravdě (!) Kristově stojí, aby pod nimi jako mrtvá ležela.« »Pán Ježíš jel na oslíku . . . ale papež jezdí s velikou slávou jako pravý antikrist, ježto se protiví Kristu svou pýchou;« a kněžstvo »vychovává prý na bohatých farách a jiných církevních obrocích — jako pekař vepře na krmníku!«

3. O působení Církve katolické píše Chelčický u výkladu slov z evangelia sv. Lukáše (16., 19.) ve své »Postille« na neděli prvou po nejsv. Trojici potupně v tato slova: »Tyto věci z příčin potřebných pověděl jest Spasitel o bo-

hatci a nejvíce to, že čehož jest se chytil (on) v prosbě, v ničemž není uslyšán, ani (zač prosil) sám za sebe, ani (zač prosil pro své) bratři, aby těm pekelníkom naděje odňata byla vši věcí. A ty prosby (bohatce) rozličně mistři vykládají, a zvláště v tomto rozumu, že... s kolika člověky zde kdo hřeší, s tolika a pro tolik muky v pekle trpěti bude. Jiní z mistruov řkou (praví): »Poněvadž bohatec zatracený měl jest slitovanie a péči o duše bratří svých, aby do pekla nepřišly: čím více my živí máme péči mieti o dušech, které jsú v třetím pekle (totiž) v očistci, modléce se za nie na svatých mšech a na hodinách (církevních), jim mše zaprošujíce, a aby hanba nebylo říeci, zakupujíce, za ně se postíce?“ — Počňtež tedy vy, kněži roztylí! postiti se, ať vám sádlo ubude v břiše! Bohatec zřiezeně prosí Abrahama, aby poslal Lazara k jeho bratřím, aby jich ponúkl ku pokání, aby do pekla nepřišli... Ale tito zlí lidé, pustivše všečen svět širokú cestú, aby bez pokání valem do pekla šel; i vymýšlejí jakás milosrdenství těm pekelníkom, světobolce neodporná, aby tak svět dokonce zklamali o duše i o statky!«

4. Mluvě ale takto Chelčický po způsobu Viklefa i Husa o Církví a jejích všech služebních, činí ji na výsost nespravedlivé a nezasloužené výčitky, jako pozorujeme, že se kněžstvu děje zlovolně i za dob

našich od rozličných bohaprázdných jednot, podvratných živlů, štvavých časopisů! Nebo byt' i ten a onen se byl kdy provinil: jsou již proto napořád špatnými všichni?! A kdyby kdo z církevních osob chybil, jest již proto zavržení hodno i slovo samého Boha?!

Vždyť Chelčický žil při letech 1419 a 1420 ještě v Praze, a musel příkladně slyšeti o svatě, na výsost zapíravě žijících kartusianech za újezdskou branou; a přece je husité odtud vyhnali, klášter jim vyloupili a ohněm zničili, řvouce: »Hý na ty němice (poněvadž zachovávali stále mlčení!), ležie jak vepřina krmnice« (ač tuhé posty zachovávali!).

A podobně se odsloužili husité v téže době přecetným klášterům i sborům v Praze i mimo Prahu, ač tyto, kde měly více zboží, živily zástupy chudiny, vydržovaly chorobince i nemocnice, horlivě se přičiňovaly o vzdělání lidu, a podporovaly všeho druhu umění i svou prací vlastní!

A tak činily za vedení svých arcibiskupů, zejména Arnošta z Pardubic, Jana Očka z Vlašimi. Jana z Jensteina, z nichž tento zejména znám jest i jako muž svrchovanou měrou kající, i jako velice plodný spisovatel a na výsost bedlivý strážce duchovních oveček svých v Čechách!

Nastaly-li hrozné nepořádky mezi duchovními i laiky v Čechách, byly to jen smutné následky duchovní revoluce, zahájené cho-

robně ctižádostivým Janem Husem, v které země česká o vedení svého vrchního pastýře byla oloupena; a kdy kněží husitští, mnohdy i ze středu nevzdělaných krejčí a ševců vybraní, zároveň se svými patrony do bojů i na lupy vycházeli; kostely i kláštery ničili; zboží církevní nespravedlivě si přivlastňovali; věrné kněze i mnichy vraždili, zejména rádi upalovali, aby prý Husa pomstili; a v surovosti své ani mrtvých nešetřili! Na sta spálených hradů, kostelů i klášterů zemi českou do dnešního dne zříceninami pokrývající, zdi své jako holé rámě k nebesům zvedají, aby na křivdy od husitů vytrpené žalovaly!

Doslov.

1. Mám za to, že již z těchto nemnohých ukázek jest patrné, co máme o krajanovi našeho vrstevníka, sedláka Alfonse Šťastného z Padařova, o sedláku Chelčickém a jeho nynějších chvalořečnických soudit!

Sedlák Chelčický odvolává se urputně, a neústupně na samé Písmo svaté, jak všichni bludaři vždy činili, a připouští jen toho výkladu, který jemu samému se zamlouval, brojil proti všem zákonitým mocnostem duchovním i světským; a tak zalíbil se bezbožcům i anarchistům nynějším.

Sedlák Chelčický hrdě zavrhoval učení Církve katolické, a papeže i duchovenstvo způsobem nej-

surovějším potupoval; a tak zalíbil se všem zarytým protestantům, kteříž skoro všeměs posud tak činí, jak každý. kdo s nimi co dělati má, snadno přesvědčiti se může.

Nevzdělaný sedlák Chelčický pohrdal vzděláním, vědami i uměním, jimž sám se nepřiučil, jakožto chytrostí antikristovou; a tak v lásku vešel moderním surovceům, kteří své »vzdělání« jen při pivě, karbanu a jiných rozmarilostech vyhledávají, a jinak smýšlející bližní všelijak utiskují a týrají.

Nemajetný sedlák Chelčický horoval pro život komunistický; a tak našel chvalořečníky mezi těmi, kteří přes příkázání Boží »Nepokradeš!« chtějí i nejpoctivěji nabyté jmění prý pro komunu shrábnouti, ale spíše jen proto, aby se mohli z cizích mozolů dobře míti.

Neurvalý sedlák Chelčický postavil se se svým učením i jednáním v příkrý odpor nejen s Církví katolickou a se všelikým společenským řádem, po staletí skrze křesťanství utvrzeným: ale povrhne i opravdovou láskou k vlasti, postavil se na odpor až i svému mistru Janu Husovi, jenž aspoň svůj lid český miloval. A tak zasloužil si Chelčický snad pochvalu mezi internacionály, ale nikoliv cti u upřímných, vlasteneckých Čechů!

2. Petr Chelčický za života svého neměl mnoho učeníků, poněvadž příliš příkře a sprostě proti všem stavům vystupoval. Ti nemnozí, kteří

se ho přece přidržovali, slouli »bratři chelčičtí«.

Avšak z učení Chelčického a prudkých kázání mistra Jana Rokycany vzal sobě příčinu chudý zeman a synovec Jana Rokycany, Řehoř, klášterní frater »Vyklouz«, že v jich smyslu založil jednotu tak zvaných »českých bratrů«, jež se časem svým velice v Čechách zmohla a hluboce do dějin naší vlasti zasahovala.

Pokud tato jednoty byla v rozkvětu, potud i bořivé spisy Chelčického bývaly v ní hojně rozšiřovány a horlivě čtány. Když však z českých bratrů vyloupili se později zatvrzelí kalvínci či helveti, i čítání v bořivých spisech Chelčického přicházelo v zapomenutí, ale nyní prý má zase býti obnovováno!

Chelčický sám členem jednoty »českých bratrů« ovšem nebyl: ale jeho příkré horování pro komunistický život bez náležitých vrchností duchovních i světských, bez jakých přece žádná větší jednoty obstáti vůbec nemůže; jeho surové chování se k Církvi katolické, jeho pohrdání vším vzděláním i ušlechtlejším mravem, zavdaly příčinu Řehořovi ku založení jednoty českých bratrů. A proto Chelčického právem nazývati lze patriarchou či praotcem tak zvaných »českých bratrů«.

Čeští bratři mají ale přemnoho neštěstí ve vlasti naší na svědomí! Oni ve spojení s lute-

rány zradili zákonitého krále Ferdinanda II. a uvedli lžikrále, kalvínce a Němce Bedřicha do Čech. Tak ale roznítili válku třicetiletou, jež i v naší vlasti způsobila nevýslovných útrap! Na následky těch neblahých válek trpíme věru až na nynější den! A kdyby se bylo Bedřichovi kalvínci a Němci podařilo proti upřímnému katolíku Ferdinandu II. obstáti, byl by on z našich předků najisto nadělal i kalvínců i Němců!!

Proto my čeští katolíci takovýchto převrácených učenníků prý lásky (!) Kristovy, ale zatím v pravdě zaslepených sobců anebo politování hodných duchovních slepců po spravedlnosti nikterak nemůžeme vynášeti chválami. Ale musíme jen pokorně a vroucně prositi Boha: Od takovýchto »vlastenců«, jakým byl surový i slepě náruživý sedlák Petr Chelčický, a jakými jsou jemu podobní vědomí či nevědomí škůdci vlasti i katolického lidu —

„Vysvobod' nás Pane!“

OBSAH :

Úvod z historie	3
I. Petra Chelčického nástin života	8
II. Petr Chelčický sepsal »Postillu«	13
III. Petr Chelčický sepsal »Sít víry«	26
IV. Některé dodatky z písemnictví Petra Chelčického o Církvi	31
Doslov	36

Douška : Kdo chce se více o tom *proti vši pravdě*, zhusta vychvalovaném náboženském blouznění v Čechách více poučiti, tomu doporučuji následující své spisy, jichž dostati lze vesměs

I. v Cyrillo-Methodějském knihkupectví v Praze :

1. *Kde jest reformace?* Studie historická. Cena K 4.80.
2. *Kde jest reformace?* Odpověď časopisu »Hus«. 20 h.
- Klerikální nevědomost či nepoctivost?* — Odpověď Hlasům ze Siona«. 30 hal.
- Oboraně »reformátorů« a reformace.* Pastoru ovi na jeho flašinetl naštemováno. 1 kor.

II. Ve »Vlasti« v Praze :

- »reformátor« Martin Luther — jakožto záletník.* 40 hal.
- M. Lutherovi — šach!* Odpověď na lutheránské vnadidlo. 1 kor. 60 hal.
- Lutheránství v Čechách až po bitvu na Bílé Hoře.* Řeč 24 hal.
- Prisluší protestantství přednost před katolicítvím?* (Řeč.) 12 hal.
- Či katolík či lutherán?* 16 hal.

.Spisovatel.